
РЕЦЕНЗИЈЕ

др Марија Ђирић

ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
КАТЕДРА ЗА МУЗИКУ У МЕДИЈИМА

Уметничка музика одавно више не може себи да дозволи пасивност. Као и неки далеко популарнији музички обрасци, мора да се бори за своје место што није могуће пуким инсистирањем на елитном статусу. То је и разлог њене изолованости и готово нестајања са великог дела српских културних простора. На срећу, још увек постоје места где пракса неговања племенитог живи. Улогу афирмисања врхунских садржаја културе, уметности и науке, више од пола столећа има Други програм Радио Београда. У таквој интелектуалној клими, пре готово четири деценије, пут музичког критичара почела је чембалисткиња и пијанисткиња Смиљка Исаковић.

Најновија књига Исаковићеве управо се односи на рани период ауторкине речи о музици, на текстове писане у периоду 1974–1978. за потребе Другог програма Радио Београда. Пред нама су самосвојна сведочења о постигнућима уметника чије је музицирање чинило београдску концертну сцену (са једним излетом у Москву!). Опажамо да је Смиљка Исаковић једнак степен пажње усмеравала на актуелне звезде и младе, неафирмисане ствараоце. Изгледа да је увек постојао проблем празних сала али да су се на програмима концерата далеко чешће могли чути опуси домаћих композитора... Оквир критике јесте форма невеликог обима: ради се о текстовима трајања не дужег од једног и по минута (или да преведемо у новинарску терминологију, нешто више од шлајфне). Толико је, по мишљењу првог (радијског) уредника Исаковићеве, Дејана Пенчића Пољанског, било довољно да све битно буде речено а да слушалац остане концентрисан. Изузетак од датог правила су понеки од приказа са Београдских музичких свечаности.

Свежина ових текстова лежи у чињеници да критички осврти стижу из пера уметнице непосредно уроњене у музику (за разлику од већине музичких критичара који су искључиво музички писци). Смиљка Исаковић, дакле, прилази критици са позиције извођача. Лакоћа изражавања јесте непромењена одлика њених размишљања која одиста „звуче“ музиком.

Литерарни стил, без обзира на специјалистички вокабулар, разумљив је слушаоцу који није професионално опредељен за музичку уметност. Ауторка сама подвлачи да је Други програм или „радиофонични радио“, како га је прозвао Света Лукић, обележио свој звучни простор „приближавањем ‘елитне’ културе свима, посебно у домену класичне музике“, јер се није одвише говорило, а пуштана је вредна али комуникативна музика. Разликујемо истовремено написе намењене аудиторијуму Другог програма од трећепрограмских. Разлог је следећи. Усмерења двају програма, иако на истој фреквенцији и подједнако драгоцена, у основи су другачија. Трећи програм није у функцији популаризације, намењен је мање бројном кругу поштовалаца медија радија, окренутом уже структурисаним подручјима уметности, културе, научне и теоријске мисли. У потпуности је отворен за истраживачке подухвате и уметничке експерименте, поседује јасно изражену ексклузивност. Због чега ово говоримо?

Веза музике и радија лежи у одсуству визуелних додатака музици што је чини утолико погоднијом за пласирање у етар: радио не поседује (сликовне) елементе који би могли да одврате пажњу са слушања. Такође стоји чињеница да су различите друштвене групе склоније појединим врстама музике, односно, изванредан жанр привлачи одређене класне, старосне, расне или родне групације. Уколико је циљ популаризација уметничке музике, неопходно је потражити адекватне модусе слушања и презентације да би ова уметност била прихватљива свима. У том смислу пресудна је како стручност (музичког) кадра тако и прилагодљивост у начинима презентовања, у изговореној речи, јер се кључ афирмације налази у добро осмишљеним коментарима датим уз музику. А то је оно што је Смиљка Исаковић током сарадње са Другим програмом доследно чинила – пласирање високе уметности разозналим слушаоцима свих профила.

др Нада Торлак

ФАКУЛТЕТ ЗА КУЛТУРУ И МЕДИЈЕ, БЕОГРАД

У општем дефициту квалитетне музичке критике, поготово оне у штампаној форми намењене музичким зналцима, али и широј музичкој публици, књига др Смиљке Исаковић *Виђења*, прави је бисер и освежење. Настанале током далеких 70-тих година 20. века у време богато концертним дешавањима, ове музичке критике су подсећање и хроника једног времена и културе.

Књига је збир ауторкиних критика концертних збивања у Београду од 1974. до 1978. године, које је Смиљка Исаковић пажљиво пратила, анализирали и презентовала у емисији “Културни дневник” Другог програма Радио

Београда. И данас су те музичке критике и више него добродошле, јер су настале из пера стручњака који се упоредо бави музичком педагогијом, али и особе која је и сама извођач. Као једна од наших најбољих чембалисткиња, ауторка је имала прилику да све изречено провери у пракси. Дакле, ова уметница ниједног тренутка није запостављала ни своје концерте и о томе је ревносно обавештавала своје радио поклонике, односно уреднике: „Идем на турнеју по Белгији до 1. априла. До тада довиђења“.

Све ово нас уверава да је неопходно књигу *Виђења* „поделити“ са што већим бројем читалаца, чиме ће им, макар делимично, бити обезбеђен потпунији музички и стручни развој, али и компаративна слика културног Београда некад и сад. Захваљујући тим критикама отргнутим од „етарског“ заборављамо да сазнамо које су све светске звезде и велики уметници наступали мање или више успешно на сценама нашег главног града, како су свирали, колико је било посетилаца, како је публика реаговала...

У том свакодневном напорном и захтевном послу, тада изузетно млада, образована и храбра Смиљка Исаковић је слушаоце емисије *Виђења*, Другог програма Радио Београда, уводила у тему, објашњавала и препричавала дела (за слушаоце аматере), али и критиковала концерте. Притом је њено перо вешто одолевало критизерству, а исписивало квалитетну и добронамерну, али и захтевну критику дела извођеног претходног дана. Осим тога, Исаковићева је и сама била извођач, а најтеже је судити о колегама, а опет бити објективан, прихваћен и ауторитативан.

Храбро се латила тог незахвалног посла, какав ваљда само младост олако прихвата. Требало је испратити, одслушати и анализирати све концерте и извођаче, које је компетентно и без длаке на језику, хвалила или кудила, ризикујући незадовољство колега. Без имало сујете хвалила, кад је то по њеном суду било оправдано, или критиковала кад „музичари нису имали свој дан“, „звучали без шарма и полета“. Писала је о пијанисти Николи Рацкову, виолинисти Трипу Симонутију, чембалисткињи Оливери Ђурђевић... пунокрвним новинарским стилем, писмено, онако како доликује детету рођеном у новинарској породици, стасалом у ходницима и студијима Радио Београда.

др Дејана Прњат

ШЕФ КАТЕДРЕ ЗА ПРОДУКЦИЈУ У УМЕТНОСТИ И МЕДИЈИМА
АКАДЕМИЈА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Рукопис др Смиљке Љ. Исаковић *Виђења* састављен је од критика које је ова ауторка писала за Други програм Радио Београда у периоду од 1974. до 1978. године. Свака година представљена је као засебна целина.

Како је ауторка и сама извођач, њене критике имају посебан значај за колеге извођаче, али и за све оне који имају афинитет ка озбиљној музици. Критике су писане веома концизно, без сувишних детаља, а опет веома живо и занимљиво. Поседна драгоценост овог рукописа лежи у чињеници да су критике писане веома стручно, али једноставним језиком, тако да могу уживати у њима и они које бисмо могли сматрати лаицима у овој области.

Управо то је разлог што се *Виђења* сврставају у штива која поред историјске, имају и едукативну и анимациону вредност. Верујемо да би једна оваква књига била право освежење и као допунска литература за све професије које проучавају музику.